

Nationale Nachtvlindernacht 2013

Duikermot en appeltak

Na een periode met prachtig nachtvlinderweer viel het weer op sommige locaties tijdens de Nationale Nachtvlindernacht op 6 september wat tegen. kon er echter prima in korte broek en T-shirt naar nachtvlin-
ders worden gekeken. Op maar liefst 283 plaatsen in Nederland zijn waarnemers, al dan niet onder het toe-
ziend oog van belangstellenden, aan het werk geweest.

Tekst: Willem Ellis
Werkgroep
Vlinderfaunistiek
& Ties Huigens
De Vlinderstichting

De 5.593 waarnemingen kwamen rechtstreek dan wel via Telmee.nl of Waarneming.nl. Zoals gebruikelijk waren die vaak in groepsverband gedaan, zodat soms dezelfde vlinder twee, drie of soms wel vijfmaal werd aangedragen. Met behulp van wat kunstgrepen in het databestand is het aantal daarom teruggebracht tot 3.730 unieke waarnemingen (kader). Dit is altijd nog zo'n honderd meer dan in 2012 toen de Nationale Nachtvlindernacht niet in september maar in juni werd gehouden.

Het uurhok dat deze nacht de meeste soorten oplever-

Aantal uurhokken (5x5 km)	231
Aantal waarnemingen	3724
Aantal soorten	429
Aantal exemplaren	13194

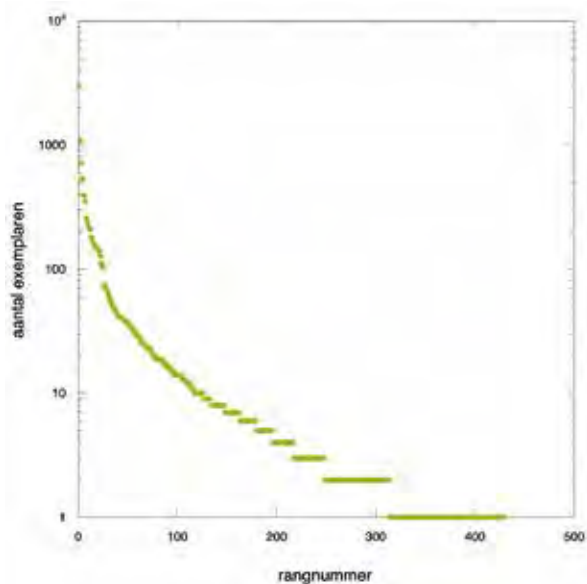
de, was 115-395, dat van Gilze-Princenbosch en Bavel, in Noord-Brabant. Hier werden 94 waarnemingen gedaan, die een totaal van zeventig soorten opleverden, waaronder de zeldzame guldenroededwergspanner, donkere grasuil en zwartpuntvolgeling.

De toppers

Tabel 1 toont de cijfers voor de soorten die het meest zijn waargenomen. Bij de macronachtvlinders zien we het vertrouwde beeld met de zwarte c-uil en huismoeder als soorten die het meest zijn gezien. Interessanter was het grote aantal appeltakken. Bij de microvlinders is de buxusmot de grootste verrassing. In 2011 belandde deze soort al op de elfde plaats. De nacht van 2012 viel te vroeg in de zomer, maar nu heeft de soort de

Tabel 1. De tien soorten macronachtvlinders- en microvlinders die het meest werden waargenomen.

	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantal exemplaren	Aantal waarnemingen
1	<i>Xestia c-nigrum</i>	zwarte-c-uil	3004	130
2	<i>Noctua pronuba</i>	huismoeder	1094	112
3	<i>Xestia xanthographa</i>	vierkantvlekuil	715	61
4	<i>Campaea margaritaria</i>	appeltak	535	104
5	<i>Lacanobia oleracea</i>	groente-uil	528	60
6	<i>Amphipyra pyramidea</i>	piramidevlinder	394	80
7	<i>Hypena proboscidalis</i>	bruine snuituil	353	95
8	<i>Autographa gamma</i>	gamma-uil	258	91
9	<i>Diarsia rubi</i>	gewone breedvleugeluil	246	28
10	<i>Mythimna albipuncta</i>	witstipgrasuil	226	45
1	<i>Cydalima perspectalis</i>	buxusmot	175	11
2	<i>Parapoynx stratiotata</i>	krabbenscheermot	53	20
3	<i>Cataclysta lemnata</i>	kroosvlindertje	50	23
4	<i>Celypha lacunana</i>	brandnetelbladroller	48	23
5	<i>Elophila nymphaeata</i>	waterleliemot	44	31
6	<i>Acentria ephemerella</i>	duikermot	38	13
7	<i>Pandemis heparana</i>	leverkleurige bladroller	37	23
8	<i>Pleuroptya ruralis</i>	parelmoermot	32	21
9	<i>Archips podana</i>	grote appelbladroller	29	18
10	<i>Agriphila geniculea</i>	gepijlde grasmot	29	13

Grafiek 1. Verdeling van soorten die veel zijn gezien (links) en soorten die weinig zijn gezien (rechts). Totaal aantal waarnemingen was 3.724.

eerste plaats behaald. En dat voor een soort die in 2007 voor het eerst in Nederland werd waargenomen! Ook het kaartje op Microlepidoptera.nl laat zien dat deze nieuwkomer vaste voet in Nederland heeft gekregen. Hoewel het een prachtige vlinder is, is er geen reden tot vreugde, want de rupsen veroorzaken grote schade aan buxus-struiken. Hij kan daardoor een ernstige bedreiging vormen voor historische tuinen. Tegenover een klein aantal talrijke soorten staat, zoals altijd, een vele malen groter aantal soorten die maar een enkele keer zijn gezien. Grafiek 1 laat zien hoe talrijk en schaars over de waarnemingen verdeeld was.

Zeldzaamheden

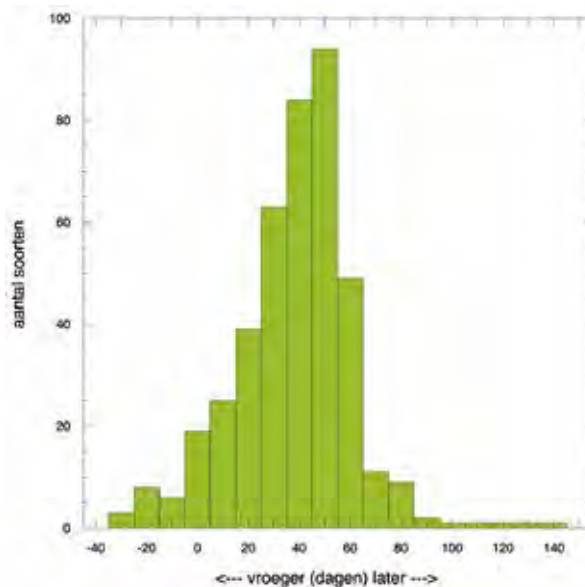
Verscheidene waarnemingen zijn binnengekomen van zeldzame soorten, en zelfs van een zeer zeldzame. Het opvallendst daarbij was misschien de late heide-uil, waarvan zeven waarnemingen binnenkwamen met in totaal twaalf exemplaren.

Nieuwe stippen

Nederland telt ruim 1.100 min of meer gewone nachtvlinders: soorten waarvan je mag verwachten dat ze in het hele land voorkomen. Nederland heeft ruim 1.600 uurhokken. Een stel denkbeeldige, complete kaarten voor al die soorten zou daarom tenminste $1.100 \times 1.600 = 1.210.000$ stippen tellen. In werkelijkheid is het totaal aantal stippen op de kaartjes van Vlindernet.nl en Microlepidoptera.nl 'slechts' een kleine 300.000, dus nog geen kwart van de ideale situatie. Er is nog veel te doen! Daarom is het prettig te kunnen vermelden dat tijdens deze nacht het aantal stippen met 379 is uitgebreid.

Overwegend late waarnemingen

In 2012 waren veel waarnemingen opvallend vroeg; in 2013 was het – door het koude en late voorjaar – volkomen anders. Van elke soort 'weet' Noctua, onze data-

Grafiek 2. Het aantal vroege en late soorten ten opzichte van de 'mid-datum', de datum waarvóór en waarna evenveel vlinders van een soort zijn waargenomen. Voor elke soort is berekend hoeveel dagen vóór of na die datum 6 september valt.

Martien van den Heuvel

Tjmo Muis

Meest gezien bij macronachtvlinders: zwarte c-uil (foto boven). Bij de microvlinders was dat de buxusmot (onderste foto).

Tabel 2. Enkele zeldzame soorten die zijn waargenomen.
zz = zeldzaam, zzz = zeer zeldzaam

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid
<i>Hemistola chrysoprasaria</i>	tere zomervlinder	zz
<i>Cyclophora porata</i>	eikenooogspanner	zz
<i>Idia calvaria</i>	donkerbruine snuituil	zzz
<i>Laspeyria flexula</i>	bruine sikkelluil	zz
<i>Polychrysis moneta</i>	gelduil	zz
<i>Cucullia asteris</i>	astermonnik	zz
<i>Phragmatiphila nexa</i>	liesgrasboorder	zz
<i>Xylena solidaginis</i>	bruine bosbesuil	zz
<i>Peridroma saucia</i>	blauwvleugelluil	zz
<i>Xestia castanea</i>	kastanjebruine uil	zz

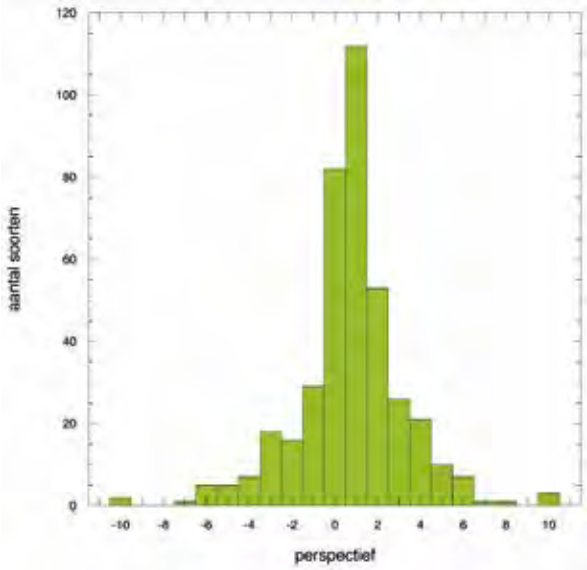
base, wat de datum is waarvóór en waarna evenveel vlinders zijn waargenomen, de ‘middeldatum’. Daarmee kan voor elke soort worden vastgesteld hoeveel dagen vóór of na die middeldatum 6 september valt. Grafiek 2 geeft hiervan een samenvatting: er zijn maar heel weinig vroege waarnemingen, en een overweldigend aantal late.

Voorlopige Rode Lijst

In de overzichtstabel die u kunt downloaden staat nu ook een kolom met de voorlopige Rode Lijst-status van de waargenomen soorten macronachtvlinders die terug te vinden is in het boek *Nachtvlinders belicht*. Daar is te zien dat er 48 soorten zijn gezien die als ‘gevoelig’ worden gezien, 38 ‘kwetsbaar’, 22 ‘bedreigd’ en 3 zelfs als ‘ernstig bedreigd’. Vaak gaat het om kleine aantallen.

Perspectief

In *Nachtvlinders belicht* is het begrip ‘perspectief’ van een soort geïntroduceerd: een getal, gebaseerd op trend en zeldzaamheid van een soort, dat weergeeft hoe een soort er voor staat. Het is eigenlijk hetzelfde als de Rode Lijst-status, maar wordt ietwat anders berekend en heeft als voordeel dat het een enkel getal oplevert. Voor wie ‘Nachtvlinders belicht’ nog niet heeft: de berekening wordt ook beschreven op www.vlindernet.nl. Grafiek 3 laat zien hoe het perspec-

Grafiek 3. Perspectief van de soorten die zijn waargenomen.

tief verdeeld was over de soorten die tijdens de nacht zijn waargenomen. Grotendeels zijn dat uiteraard soorten met een positief perspectief - soorten die in de lift zitten worden vaker waargenomen. Toch is er een flink aantal soorten gezien met een negatief perspectief, in een enkel geval zelfs een extreem laag.

Bedankt!

Bij deze danken we alle deelnemers aan de Nationale Nachtvlindernacht 2013 heel hartelijk voor hun inzet, en met name diegenen die een excursie voor het publiek hebben georganiseerd. Er waren in totaal meer dan zestig excursiepunten voor belangstellenden, verdeeld over alle provincies in Nederland. Op www.nachtvlindernacht.nl is een kleine selectie van enthousiaste excursieverslagen te lezen.

Tiende keer

In 2014 viert de Nationale Nachtvlindernacht op vrijdag 27 juni en zaterdag 28 juni het 10-jarig jubileum. Dat verdient extra aandacht. Kom naar het symposium, organiseer een excursie of doe mee met een excursie bij u in de buurt. Meer informatie op www.nachtvlindernacht.nl en hiernaast.

Dit jaar werd ook de zeer zeldzame donkerbruine snuituil gezien.

Zoë Vanstraelen